

SPIS TREŚCI

WSTĘP (<i>Marzena Remlein, Marek Masztalerz</i>)	9
Bibliografia	14
1. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W TEORII I PRAKTYCE RACHUNKOWOŚCI (<i>Marzena Remlein</i>)	15
Wprowadzenie	15
1.1. Istota, cel i rodzaje polityki rachunkowości	16
1.2. Polityka rachunkowości w teorii rachunkowości	19
1.3. Polityka rachunkowości w praktyce rachunkowości	22
Podsumowanie	26
Bibliografia	27
2. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE WYCENY AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ (<i>Marek Kawacki</i>)	29
Wprowadzenie	29
2.1. Podstawowe definicje i zagadnienia dotyczące wyceny aktywów i zobowiązań	31
2.2. Wycena początkowa i bilansowa aktywów	32
2.3. Wycena początkowa i bilansowa rezerw i zobowiązań oraz rozliczeń międzyokresowych	39
Podsumowanie	41
Bibliografia	42
3. AKTUALIZACJA WARTOŚCI AKTYWÓW W WARUNKACH KRYZYSU GOSPODARCZEGO (<i>Marzena Remlein, Kateryna Romanchuk</i>)	44
Wprowadzenie	44
3.1. Przegląd literatury	46
3.2. Odpisy z tytułu utraty wartości składników majątkowych	48
3.3. Odpisy aktualizujące wartość należności	50
3.4. Wpływ odpisów aktualizujących wartość należności na sytuację majątkowo-finansową spółki Click – studium przypadku	53
Podsumowanie	55
Bibliografia	56
4. PODATKOWE ODDZIAŁYWANIE NA POLITYKĘ RACHUNKOWOŚCI (<i>Artur Jastrzębowski, Dawid Obrzeżgiewicz, Jarosław Szyszka</i>)	57
Wprowadzenie	57
4.1. Relacje pomiędzy rachunkowością a opodatkowaniem	58
4.2. Ujawnione w polityce rachunkowości różnice w zasadach wyceny składników bilansowych	62

4.3. Badanie polityki rachunkowości w zakresie podobieństwa rozwiązań do prawa podatkowego	65
Podsumowanie	73
Bibliografia	73
5. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE OCHRONY ZASOBÓW INFORMATYCZNYCH RACHUNKOWOŚCI (Elżbieta Izabela Szczepankiewicz) ..	75
Wprowadzenie	75
5.1. Zapewnienie podstawowych środków ochrony zasobów	77
5.2. Rozwiązania fizyczno-techniczne, organizacyjno-administracyjne i programowe w zakresie ochrony zasobów informatycznych rachunkowości	78
5.3. Polityka rachunkowości w zakresie ochrony zasobów informatycznych	85
Podsumowanie	89
Bibliografia	90
6. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE ŁADU KORPORACYJNEGO ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU (Joanna Błażyńska)	91
Wprowadzenie	91
6.1. Istota i podstawy prawne polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego zrównoważonego rozwoju	92
6.2. Obszary i zasady kształtowania polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego przez spółki notowane na GPW w Warszawie	95
6.3. Polityka rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego spółek notowanych na GPW w indeksie WIG-ESG	97
Podsumowanie	103
Bibliografia	104
7. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE UJAWNIEŃ DOTYCZĄCYCH ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU (Ewa Różańska, Łukasz Matuszak) .	106
Wprowadzenie	107
7.1. Definiowanie polityki rachunkowości a cele sprawozdawczości niefinansowej i sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju	108
7.2. Elementy składowe polityki rachunkowości wynikające z uregulowań NFRD i CSRD – analiza porównawcza	110
7.3. Implementacja polityki rachunkowości dopuszczonej przez NFRD w praktyce jednostek	113
7.4. Wyzwania wiążące się z ujawnianiem polityki rachunkowości i jej zmian w świetle CSRD	115
Podsumowanie	116
Bibliografia	118
8. KOMUNIKOWANIE POLITYKI RACHUNKOWOŚCI – NOWE TRENDY (Marek Masztalerz)	120
Wprowadzenie	120
8.1. Informacja dodatkowa jako narracja o polityce rachunkowości	121

8.2. Nowe trendy w raportowaniu polityki rachunkowości	122
8.3. Analiza przypadku	126
Podsumowanie	129
Bibliografia	130
9. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W KREOWANIU WIZERUNKU JED- NOSTKI GOSPODARCZEJ I ZARZĄDZANIU WRAŻENIEM (<i>Katarzyna Czajkowska</i>)	131
Wprowadzenie	131
9.1. Istota kreowania wizerunku jednostki gospodarczej i zarządzania wrażeniem	132
9.2. Cele polityki rachunkowości	134
9.3. Kształtowanie wizerunku jednostki gospodarczej i zarządzanie wrażeniem za pomocą polityki rachunkowości	136
9.4. Instrumenty polityki rachunkowości w kreowaniu wizerunku i zarządzaniu wrażeniem	137
Podsumowanie	142
Bibliografia	143
10. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W BADANIU SPRAWOZDANIA FINAN- SOWEGO (<i>Beata Zyznarska-Dworczak</i>)	145
Wprowadzenie	145
10.1. Funkcje polityki rachunkowości w sprawozdawczości i rewizji finansowej	146
10.2. Procedury badania dotyczące polityki rachunkowości	150
10.3. Wnioski biegłego rewidenta dotyczące polityki rachunkowości w sprawozdaniu z badania	154
Podsumowanie	156
Bibliografia	157
ZAKOŃCZENIE (<i>Marzena Remlein, Marek Masztalerz</i>)	160
Bibliografia	162

składniki bilansu w sprawozdaniu finansowym według nowych zasad wyceny także za ostatni rok obrotowy w celu zachowania porównywalności danych takiego raportu (Cellary, 2020, s. 29–30).

Zgodnie z art. 10, ust. 1 UoR jednostka powinna w języku polskim sporządzić dokumentację dotyczącą metod wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego. W UoR wycenie aktywów i pasywów jednostki poświęcony został rozdział 4 tej ustawy.

2.1. Podstawowe definicje i zagadnienia dotyczące wyceny aktywów i zobowiązań

Aktywa to kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które w przyszłości spowodują uzyskanie korzyści ekonomicznych (Ustawa, 1994, art. 3, ust. 1, pkt 12). Kontrola, która jest nadmieniona w ustawowej definicji aktywów, nie odnosi się do ich prawnej własności, ale do uprawnienia jednostki do uzyskiwania przychodów z tego składnika majątku – może więc dotyczyć także sytuacji, w której dany składnik aktywów był przejęty w ramach najmu, dzierżawy, czy leasingu (Godlewska i Fołta, 2022, s. 135). Zobowiązania to z kolei wynikające z przeszłych zdarzeń obowiązki wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki (Ustawa, 1994, art. 3, ust. 1, pkt 20).

Aktywa, znajdując się w tak zwanej „czynnej” części bilansu, stanowią zasoby majątkowe danej jednostki, natomiast zobowiązania wewnątrz „biernej/pasywnej” części bilansu stanowią jedno z ich źródeł finansowania.

Zarówno w ustawowej definicji aktywów, jak i zobowiązań wskazuje się na warunek wiarygodnie określonej wartości – czyli ich wyceny, której dotyczy niniejszy rozdział. Bez wiarygodnej wyceny aktywów lub zobowiązań nie ma podstaw do ich uwzględniania w sprawozdaniu finansowym, a szczególnie w bilansie – czyli zestawieniu aktywów i pasywów jednostki (Godlewska i Fołta, 2022, s. 135; Iwaniec, 2019, s. 14–17).

W rachunkowości wycena jest jedną z kluczowych ról systemu rachunkowości (obok pomiaru, przetwarzania i prezentowania informacji ekonomicznych). Wycena polega na ustaleniu wartości ewidencyjnych oraz pozycji sprawozdań finansowych. W przeciwieństwie do pomiaru, jest ona zawsze przeprowadzana w mierniku pieniężnym (Szczyba, 2021, s. 17). W ramach MSSF można się spotkać z definicją, że wycena jest procesem zmierzającym do ustalenia kwot pieniężnych, w jakich składniki sprawozdania finansowego mają zostać ujęte w bilansie oraz rachunku zysków i strat (Remlein, 2013, s. 50).

Podstawą wyceny, która istniała praktycznie od początku istnienia rachunkowości, był koszt historyczny (Kaczmarczyk, 2020, s. 117). Obecnie istnieje szereg sposobów wyceny aktywów i zobowiązań zależnych od ich rodzaju – ważne jest to, że jeżeli UoR dopuszcza wybór jednostki w zakresie metod wyceny danego składnika, to informacja o tym, jakie rozwiązanie zostało przyjęte, powinna się znaleźć w dokumentacji takiej jednostki. W wyborze zasad wyceny mogą mieć także priorytet inne przepisy szczegółowe – np. z innych ustaw lub aktów prawnych (Cellary, 2020, s. 43).

Należy wyróżnić dwa rodzaje wyceny (Szczypa, 2021, s. 18):

- wycenę wstępną – dokonywaną w momencie pierwszej ewidencji aktywów i zobowiązań,
- wycenę bilansową – przeprowadzającą na dany dzień bilansowy.

Dzień bilansowy to nic innego jak dzień, na który jednostka sporządza sprawozdanie finansowe. Należy pamiętać, że choć najbardziej powszechnie kojarzonym w praktyce dniem bilansowym jest ostatni dzień roku obrotowego, to art. 12, ust. 2 UoR wskazuje, że istnieją także inne dni bilansowe, np. dzień poprzedzający zmianę formy prawnej jednostki lub dzień zakończenia działalności jednostki – lista z UoR nie jest jednak zamknięta i mogą istnieć inne przepisy, które wymogą na jednostce zamknięcie ksiąg i sporządzenie bilansu.

2.2. Wycena początkowa i bilansowa aktywów

UoR w art. 28 wskazuje, że wyceny aktywów i pasywów należy dokonać przynajmniej na każdy dzień bilansowy. Generalne metody wyceny bilansowej poszczególnych grup aktywów w UoR zaprezentowano w tabeli 2.1.

Tabela 2.1. Metody wyceny aktywów na dzień bilansowy w UoR

Nazwa składnika aktywów	Metoda wyceny
Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne	<ul style="list-style-type: none"> • według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, lub wartości przeszacowanej (po aktualizacji wyceny środków trwałych), pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości • wyłącznie dla środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych zaliczonych do inwestycji istnieje dodatkowa możliwość ich wyceny według ceny rynkowej bądź inaczej określonej wartości godziwej

cd. tabeli 2.1

Nazwa składnika aktywów	Metoda wyceny
Środki trwałe w budowie	w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem, pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości
Udziały oraz inne inwestycje zaliczone do aktywów trwałych	<ul style="list-style-type: none"> według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według wartości godziwej albo skorygowanej ceny nabycia – jeżeli dla danego składnika aktywów został określony termin wymagalności; wartość w cenie nabycia można przeszacować do wartości w cenie rynkowej, a różnicę z przeszacowania rozliczyć zgodnie z art. 35, ust. 4 (poprzez odniesienie ich na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny lub przychody/koszty finansowe – według zasad określonych w art. 35 UoR) w przypadku udziałów w jednostkach podporządkowanych ustawodawca zezwala ponadto na wykorzystanie metody praw własności, pod warunkiem, że będzie ona stosowana jednolicie wobec wszystkich jednostek podporządkowanych
Inwestycje krótkoterminowe	według ceny (wartości) rynkowej albo według ceny nabycia lub ceny (wartości) rynkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa, albo według skorygowanej ceny nabycia – jeżeli dla danego składnika aktywów został określony termin wymagalności; krótkoterminowe inwestycje, dla których nie istnieje aktywny rynek – według wartości godziwej określonej w inny sposób
Rzeczowe składniki aktywów obrotowych	według cen nabycia lub kosztów wytworzenia nie wyższych od cen ich sprzedaży netto na dzień bilansowy
Należności i udzielone pożyczki	w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożności – dodatkowo w przypadku należności i udzielonych pożyczek zaliczonych do aktywów finansowych ustawodawca zezwala na wycenę według skorygowanej ceny nabycia, a jeżeli jednostka przeznaczą je do sprzedaży w okresie do trzech miesięcy, to według wartości rynkowej lub inaczej określonej wartości godziwej
Udziały (akcje) własne	według cen nabycia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Ustawa, 1994, art. 28).

W przypadku środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, w zależności od sposobu ich przyjęcia (nabycie, wytworzenie, darowizna), ich metoda wyceny początkowej będzie odmienna (cena nabycia, koszt wytworzenia lub wartość przeszacowana) (Cellary, 2020, s. 41).

Poprzez cenę nabycia rozumie się cenę zakupu składnika aktywów obejmującą kwotę należną sprzedającemu, bez podlegających odliczeniu podatku od

towarów i usług oraz podatku akcyzowego, a w przypadku importu powiększoną o obciążenia o charakterze publicznoprawnym oraz powiększoną o koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika aktywów do stanu zdatnego do używania lub wprowadzenia do obrotu, łącznie z kosztami transportu, jak też załadunku, wyładunku, składowania lub wprowadzenia do obrotu, a obniżoną o rabaty, opusty, inne podobne zmniejszenia i odzyski. Jeżeli z jakiegoś powodu nie jest możliwe ustalenie ceny nabycia składnika aktywów, a w szczególności przyjętego nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny – jego wyceny dokonuje się według ceny sprzedaży takiego samego lub podobnego przedmiotu (Trzpięła, 2021, s. 24–25; Ustawa, 1994, art. 28, ust. 2).

Koszt wytworzenia to z kolei koszty pozostające w bezpośrednim związku z danym produktem (wartość zużytych materiałów bezpośrednich, koszty pozyskania i przetworzenia związane bezpośrednio z produkcją i inne koszty poniesione w związku z doprowadzeniem produktu do postaci i miejsca, w jakich się znajduje w dniu wyceny) oraz uzasadniona część kosztów pośrednio związanych z wytworzeniem tego produktu (zmienne pośrednie koszty produkcji oraz ta część stałych, pośrednich kosztów produkcji, która odpowiada poziomowi tych kosztów przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych). W ustawie wskazuje się ponadto, że kosztami wytworzenia nie mogą być koszty niewykorzystanych zdolności produkcyjnych, zarządu, magazynowania i sprzedaży (Ustawa, 1994, art. 28, ust. 3), a także wszelkie koszty powstałe po oddaniu środka trwałego do użytkowania (Cellary, 2020, s. 43; Kuzior, 2020, s. 156; Trzpięła, 2021, s. 25–26).

Szczegółowe zasady wyceny środka trwałego w wartości początkowej opisuje Krajowy Standard Rachunkowości nr 11 (dalej jako KSR 11). Czytamy w nim, że do wartości początkowej środka trwałego nie zalicza się kosztów, które nie są przyczynowo-skutkowo powiązane z pozyskaniem środka trwałego (np. kar, sankcji, kosztów przeszkolenia pracowników w zakresie obsługi nowo pozyskanego środka trwałego, kosztów poniesionych ze zmianą lokalizacji środka trwałego, kosztów poniesionych przed dniem podjęcia decyzji o pozyskaniu środka trwałego, a także kosztów działań marketingowych itp.) (KSR, 2017, art. 6.9).

W przypadku wartości niematerialnych i prawnych sytuacja jest prostsza niż w przypadku środków trwałych, ponieważ aktywa te w większości (poza wyjątkiem kosztów zakończonych prac rozwojowych) muszą być nabyte przez jednostkę. W wycenie początkowej nadrzędną rolę będzie więc odgrywać cena nabycia. Jedynie w przypadku wspomnianych kosztów zakończonych prac rozwojowych wycena będzie dokonywana po koszcie wytworzenia (Radosiński, 2020, s. 102).

Pomimo że w przypadku kosztów zakończonych prac rozwojowych wybór metody wyceny jest zdeterminowany ustawowo, to prawo do aktywacji takich

kosztów i umieszczenia ich w bilansie zależy od jednostki i jest związane z warunkami określonymi w UoR, art. 33, ust. 2 (Radośniński, 2020, s. 103):

- produkt lub technologia wytwarzania muszą być ściśle ustalone, a dotyczące ich koszty (prac rozwojowych) wiarygodnie określone;
- techniczna przydatność produktu lub technologii musi być stwierdzona i udokumentowana i zgodnie z decyzją jednostki będzie mieć miejsce zastosowanie tej technologii lub wytworzenie tych produktów;
- koszty zakończonych prac rozwojowych będą pokryte, według przewidywań, przychodami ze sprzedaży tych produktów lub przychodami z zastosowania danej technologii.

Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne ulegają ponadto amortyzacji oraz odpisom z tytułu trwałej wartości. Odpisy amortyzacyjne (umorzeniowe) następują na skutek użycia lub upływu czasu, pomniejszając wraz z czasem wartość początkową składnika aktywów. W przypadku aktywów nie tracących na wartości w czasie (np. gruntów niesłużących wydobywaniu kopaliny metodą odkrywkową) nie amortyzuje się ich w czasie. Jest to o tyle istotne, że okres lub stawkę oraz metodę amortyzacji ustala się w jednostce na dzień przyjęcia środka trwałego do używania. Ponadto środki trwałe o niskiej jednostkowej wartości początkowej można amortyzować w sposób uproszczony, przez dokonywanie odpisów zbiorczych (Cellary, 2020, s. 44). Sposób ustalania amortyzacji (wybór metody, stawki i okresu jej rozpoczęcia) jest więc jedną z kwestii, które konieczne należy uregulować w ramach polityki rachunkowości danej jednostki. Jest to o tyle istotne, że wybór metody i stawki amortyzacji może znacząco wpłynąć na obraz sytuacji finansowej i majątkowej w sprawozdaniu jednostki (Pisarska, 2021, s. 136–138).

Z kolei trwała utrata wartości następuje w sytuacji dużego prawdopodobieństwa, że kontrolowany przez jednostkę składnik nie przyniesie jednostce spodziewanych wcześniej korzyści ekonomicznych. Dokonany w wyniku takiej utraty odpis aktualizujący powinien skorygować wartość środka trwałego do ceny sprzedaży netto (lub w przypadku jej braku – do ustalonej w inny sposób wartości godziwej) (Ustawa, 1994, art. 28, ust. 7).

Dla środków trwałych w budowie w wycenie początkowej zakłada się uwzględnienie ogółu kosztów poniesionych w związku z wytworzeniem danego środka trwałego lub przystosowaniem go do eksploatacji. Koszty takie mogą obejmować (Kaczmarczyk, 2020, s. 125):

- cenę projektów,
- koszt budowy,
- koszt nadzoru budowlanego i inwestycyjnego,

swoich należności, nie płać terminowo swoim kontrahentom. Powoduje to, że kolejne podmioty gospodarcze mają problemy z utrzymaniem płynności finansowej. Jak pokazują wyniki badań w 2017 r., dodatkowe koszty przeterminowania płatności faktur ponosiło 15% przedsiębiorstw, podczas gdy w 2021 r. takie problemy miało już 38% dużych firm (Sierpińska-Sawicz, 2023, s. 151).

W przypadku gdy nie dochodzi do regulowania należności należy – oprócz działań związanych z ich odzyskaniem – urealnić wartość należności, czyli dokonać odpisu aktualizującego tę wartość. Aktualizacja wartości należności jest przejawem stosowania zasady ostrożnej wyceny, z drugiej zaś strony jest to możliwość, a nawet konieczność zastosowania odpowiednich instrumentów polityki rachunkowości. Zgodnie z zasadą ostrożności, jeżeli istnieją wątpliwości co do tego, czy nastąpi wpływ należności w pożądanej kwocie, jednostka jest zobligowana do dokonania stosownego odpisu aktualizującego wartość należności. Przepisy UoR podają przykłady należności, które podlegają korekcie z tytułu utraty wartości. Są to (Ustawa, 1994, art. 35b, ust. 1, pkt 1–5):

- 1) należności od dłużników postawionych w stan likwidacji lub w stan upadłości – do wysokości należności nieobjętej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności, zgłoszonej likwidatorowi lub sędziemu komisarzowi w postępowaniu upadłościowym;
- 2) należności od dłużników w przypadku oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego – w pełnej wysokości należności;
- 3) należności kwestionowane przez dłużnika oraz z których zapłatą dłużnik zalega, a według oceny sytuacji majątkowej i finansowej dłużnika spłata należności w umownej kwocie nie jest prawdopodobna – do wysokości niepokrytej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności;
- 4) należności stanowiące równowartość kwot podwyższających należności, w stosunku do których uprzednio dokonano odpisu aktualizującego – w wysokości tych kwot, do czasu ich otrzymania lub odpisania;
- 5) należności przeterminowane lub nieprzeterminowane o znacznym stopniu prawdopodobieństwa nieściągalności, w przypadkach uzasadnionych rodzajem prowadzonej działalności lub strukturą odbiorców – w wysokości wiarygodnie oszacowanej kwoty odpisu, w tym także ogólnego, na nieściągalne należności.

Aktualizacja wartości należności dotyczy także kwot podwyższających należności, w tym naliczonych odsetek za zwłokę. Konieczne jest zarówno ustalenie kwoty należnych odsetek od należności, jak i oszacowania prawdopodobieństwa zapłaty należności. W tym celu wykorzystuje się różnorodne dowody i materiały, które mają na celu miarodajne uwiarygodnienie przeprowadzonych szacunków, co jednak w oczywisty sposób utrudnia zobiektywizowanie danych.

Odpisy aktualizujące wartość należności są dokonywane na podstawie indywidualnej oceny należności od poszczególnych dłużników oraz na podstawie ogólnej oceny należności, bez identyfikacji dłużnika. Wartość odpisu określa się na podstawie oceny ryzyka nieściągalności przypisanego konkretnemu dłużnikowi. Szacując wielkość odpisu, należy brać pod uwagę m.in. takie czynniki, jak:

- przyczyny zwłoki w zapłacie,
- sytuację płatniczą dłużnika,
- czas zalegania z zapłatą,
- wyniki monitów i przeprowadzonych rozmów.

Indywidualny odpis aktualizacyjny może obejmować całość lub część niepokrytej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności (łącznie z zawartym w niej VAT), w zależności od wiążącego się z nią ryzyka.

Szacunku należności wątpliwych, będących podstawą do określenia wartości odpisów aktualizujących, można dokonywać, stosując:

- metodę procentu od należności,
- metodę procentu od sprzedaży.

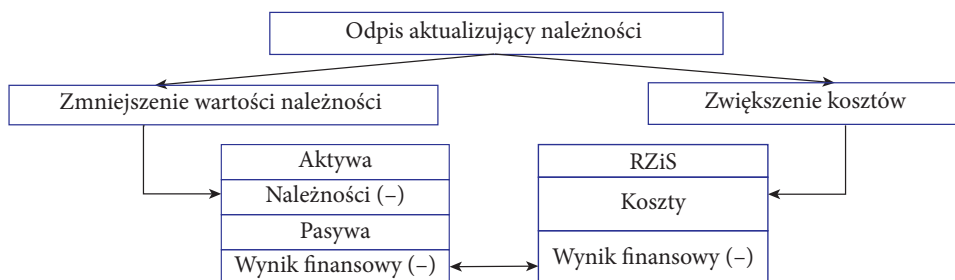
Metoda procentu od należności polega na szacowaniu wartości odpisów jako procentu wartości nominalnej należności (Pfaff, 2017, s. 279). Należności są analizowane ze względu na czas ich nieregulowania (niespłacania, zalegania). W grupie należności wyodrębnia się należności w terminie spłaty oraz należności przeterminowane. Z kolei należności przeterminowane dzieli się na grupy według czasu przeterminowania, stosując przedział okresu. Następnie na podstawie doświadczenia ustala się procent nieściągalności należności dla każdej grupy, procent ten jest tym większy, im dłuższy jest czas zalegania należności. Należy jednak podkreślić, że procent nieściągalności należności jest ustalany indywidualnie przez osobę dokonującą szacunku. Zatem w tym przypadku możliwe jest intencjonalne kreowanie wartości odpisu należności i ich wpływu na wartość bilansową należności oraz zysk.

Metoda procentu od sprzedaży polega na szacowaniu wartości odpisów aktualizujących należności na podstawie wielkości przychodów ze sprzedaży na kredyt. Na podstawie analizy danych z lat poprzednich ustala się udział wartości należności wątpliwych w sprzedaży na kredyt. Ustalony procent jest stosowany do określenia wartości należności wątpliwych roku bieżącego, na które tworzy się odpis aktualizujący (Pfaff, 2017, s. 279).

Oprócz indywidualnych odpisów aktualizujących wartość należności w przedsiębiorstwach jednostki mogą także dokonywać odpisów ogólnych dotyczących ryzyka niespłacenia należności przez pewną grupę odbiorców. Są to odpisy stanowiące w sposób globalny. Odpisów grupowych dokonuje się na podstawie

ogólnej oceny ryzyka nieściągalności należności od pewnej grupy odbiorców, gdy doświadczenie jednostki wskazuje, że z danym rodzajem działalności lub grupą odbiorców (np. w jednostkach gospodarki zasobami mieszkaniowymi czy sprzedających na raty) wiąże się znaczne prawdopodobieństwo nieściągalności należności. Podstawą ich ustalania jest wiarygodne uzasadnienie realnego poziomu ściągalności należności, niższego niż to wynika z dokonanych transakcji sprzedaży.

Odpisy aktualizujące wartość należności zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych – zależnie od rodzaju należności, której dotyczy odpis aktualizujący. W każdym jednak przypadku odpisy aktualizujące zwiększają koszty przedsiębiorstwa, a w konsekwencji zmniejszają wynik finansowy (rysunek 3.1).

Rysunek 3.1. Skutki odpisu aktualizującego wartość należności

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano odpisu aktualizującego, wartość należności, równowartość całości lub odpowiedniej części uprzednio dokonanego odpisu aktualizującego zwiększa wartość należności i podlega zaliczeniu odpowiednio do przychodów operacyjnych lub przychodów finansowych, co powoduje zwiększenie wyniku finansowego.

3.4. Wpływ odpisów aktualizujących wartość należności na sytuację majątkowo-finansową spółki Click – studium przypadku

W spółce Click S.A. na dzień bilansowy 31.12.202X r. wartość należności wynosiła 62 450 130 zł, w tym 4 500 000 zł należności przeterminowanych (nieściągalnych). Zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny spółka powinna dokonać odpisu aktualizującego wartość należności, przy czym rozważa zastosowanie metody procentu od należności lub metody procentu od sprzedaży. W związku z powyższym, dla celów metody:

- procentu od należności dokonano podziału należności na grupy według okresu przeterminowania, dodatkowo rozważa się dwie możliwości (mniej i bardziej ostrożnościową);
- procentu od sprzedaży ustalono, że należności przeterminowane (nieściągalne) kształtowały się w ostatnich pięciu latach na poziomie 4%, jednak uwzględniając trzy ostatnie lata, wskaźnik należności przeterminowanych wynosi 3% wartości sprzedaży netto; w bieżącym roku sprzedaż na kredyt (z odroczonym terminem płatności) wyniosła 163 658 350 zł.

Szacowania wartości odpisów aktualizujących wartość należności przy zastosowaniu obu metod oraz ich wpływu na wynik finansowy spółki prezentuje tabela 3.1.

Tabela 3.1. Szacowanie odpisów aktualizujących wartość należności na 31.12.202X r.

I. Metoda procentu od należności

Okres przeterminowania	Wartość brutto należności przeterminowanych	I przypadek			II przypadek		
		% odpisu aktualizującego	wartość odpisu aktualizującego	wartość netto należności przeterminowanych	% odpisu aktualizującego	wartość odpisu aktualizującego	wartość netto należności przeterminowanych
Od 30 do 60 dni	2 000 000	10	200 000	1 800 000	20	400 000	1 600 000
Od 61 do 90 dni	1 500 000	30	450 000	1 050 000	40	600 000	900 000
Powyżej 90 dni	1 000 000	50	500 000	500 000	60	600 000	400 000
Razem	4 500 000	×	1 150 000	3 350 000	×	1 600 000	2 900 000

II. Metoda procentu od sprzedaży

Okres przeterminowania	Wartość sprzedaży na kredyt	% sprzedaży	Wartość odpisu aktualizującego
5 lat	163 658 350	4	6 546 334,00
3 lata	163 658 350	3	4 909 750,50

Źródło: Opracowanie własne.

Projekcję kształtowania się zmian wartości bilansowej należności i wyniku finansowego w zależności od zastosowanej metody ustalania wartości odpisów aktualizujących wartość należności prezentuje tabela 3.2.

Tabela 3.2. Wpływ odpisów aktualizujących wartość należności na wartość bilansową należności i wynik finansowy

Zmiana wartości	Metoda procentu od należności		Metoda procentu od sprzedaży	
	I przypadek	II przypadek	5-letni okres	3-letni okres
Należności	-1 150 000	-1 600 000	-6 546 334,00	-4 909 750,50
Wyniku finansowego	-1 150 000	-1 600 000	-6 546 334,00	-4 909 750,50

Źródło: Opracowanie własne.

Ze względu na fakt, że decyzja o wyborze metody ustalania wartości odpisów aktualizujących wartość należności należy do jednostki gospodarczej, kierownictwo tej jednostki w zależności od intencji zaprezentuje w sprawozdaniu finansowym wartość majątku (należności) oraz wyniku finansowego bardziej lub mniej optymistyczną. Jeżeli jednostce zależy, aby zaprezentować jak najlepsze wyniki, to dokona wyboru metody procentu od należności – I przypadek, bowiem wartość odpisu aktualizującego należności jest najmniejszy, a to oznacza, że zmniejszenie zarówno wartości majątku, jak i wyniku finansowego będzie najmniejsze. W przeciwnym przypadku należałoby zastosować metodę procentu od sprzedaży z 5-letnim okresem analizy wartości sprzedaży.

Podsumowanie

Polityka rachunkowości przedsiębiorstwa to z jednej strony pewien ustalony i konsekwentnie stosowany sposób postępowania w zakresie prowadzenia rachunkowości, zmierzający do jak najlepszego odzwierciedlenia sytuacji ekonomicznej jednostki gospodarczej, a z drugiej to szczególnego rodzaju narzędzie zarządzania służące (poprzez rozmyślne oddziaływanie na odbiorców sprawozdań finansowych) osiągnięciu założonych przez jednostkę celów (Walińska, 2016, s. 203) i zaprezentowaniu pożądanego obrazu jednostki gospodarczej. W polityce rachunkowości ukierunkowanej na kształtowanie obrazu (sytuacji majątkowo-finansowej) jednostki gospodarczej zasadnicze znaczenie mają instrumenty materialne. Obejmują one przedsięwzięcia wpływające na wartość pozycji aktywów i pasywów, przychodów i kosztów, a więc także wyniku finansowego.

Aktualizacja wyceny aktywów jako materialny instrument polityki rachunkowości jednostki gospodarczej wpływa zarówno na wartość poszczególnych składników majątkowych i zobowiązań, jak i na wartość wyniku finansowego. Stosowanie instrumentów polityki rachunkowości w zakresie wyceny majątku daje jednostce gospodarczej m.in. możliwość wyboru metody ustalania wartości odpisu aktualizującego. Wartość odpisów powoduje z jednej strony zmniejszenie wartości aktywów, z drugiej zaś – powstanie kosztu i obniżenie wyniku finansowego. Zatem od decyzji dotyczącej wyboru metody ustalania wartości odpisu będzie zależać wartość majątku oraz wynik finansowy, a w konsekwencji sytuacja majątkowa oraz rentowność jednostki.

Podsumowując, aktualizacja wyceny aktywów w polityce rachunkowości jest kluczowym elementem, który wpływa na urealnienie wartości, ale również rzetelność i wiarygodność sprawozdań finansowych firmy oraz dostosowanie jej do zmieniających się warunków rynkowych i regulacji.

6.2. Obszary i zasady kształtowania polityki rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego przez spółki notowane na GPW w Warszawie

GPW w Warszawie opracowała własny zbiór zasad ładu korporacyjnego dla emitentów akcji notowanych na Głównym Rynku GPW. Pierwsza jego wersja powstała w 2002 r. pod nazwą *Dobre praktyki w spółkach publicznych 2002*. Dynamiczne zmiany na rynkach kapitałowych wymusiły nowelizację zasad ładu korporacyjnego po trzech latach i opracowanie *Dobrych praktyk w spółkach publicznych 2005*. Kolejna nowelizacja zasad ładu korporacyjnego została wydana w 2016 r. pod nazwą *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2016 (Dobre praktyki, 2016)*. *Dobre praktyki 2016* obejmowały sześć zasad podstawowych, w ramach których ujęto 20 rekomendacji i 67 zasad szczegółowych.

Z przeprowadzanych badań naukowych (Błażyńska, 2020; Szczepankiewicz i in., 2021, 2022) wynika, że niektóre spółki nie przykładały należytej wagi do kwestii zapewnienia wysokich standardów ładu korporacyjnego. Komitet ds. Ładu Korporacyjnego, ciało doradcze przy GPW w Warszawie w 2019 r., na podstawie podobnych wniosków wskazał kluczowe aspekty skutecznego nadzoru w spółkach publicznych w zakresie (Stanowisko, 2019):

- monitorowania efektywności systemów i funkcji wewnętrznych,
- corocznej weryfikacji skuteczności i rozwiązań funkcjonujących w spółce,
- dbałości o odpowiednio wysokie kompetencje członków rady nadzorczej,
- weryfikacji oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego,
- odpowiedzialności członków rad nadzorczych.

Po dokonaniu krytycznej rewizji *Dobrych praktyk 2016* i uwzględniając cele zrównoważonego rozwoju, opracowano *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021 (Dobre praktyki 2021 obowiązuje od 1 lipca 2021)*.

W *Dobrych praktykach 2021*, w porównaniu do wersji wcześniejszej:

- utrzymano układ sześciu zasad podstawowych, ale zrezygnowano z rekomendacji,
- zmniejszono liczbę zasad szczegółowych z 70 do 62,
- wprowadzono zagadnienia z obszaru ESG, np. kwestie ochrony klimatu, zrównoważonego rozwoju, różnorodności w składzie organów spółek i równości wynagrodzeń.

W stosunku do zasad *Dobre praktyki 2021* nadal obowiązuje zasada *comply or explain*. We wprowadzeniu do *Dobrych praktyk 2021* podkreślono, że

w przypadku odstępstwa od jakiegokolwiek zasady ładu korporacyjnego spółka jest zobowiązana do wyjaśnienia okoliczności i przyczyn takiego stanu rzeczy, przy czym wyjaśnienia te powinny być na tyle wyczerpujące, by:

- rzeczowo wyjaśniały powody niestosowania danej zasady,
- pozwoliły na dokonanie oceny podejścia spółki do kwestii stosowania zasad *Dobrych praktyk 2021* i dbałości o wysoki poziom ładu korporacyjnego.

Za politykę rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego odpowiada spółka reprezentowana przez zarząd przy współpracy z radą nadzorczą.

Raportowanie zasad stosowania ładu korporacyjnego odbywa się w ramach szczególności zasad podstawowych:

- polityka informacyjna i komunikacja z inwestorami (7 zasad szczegółowych) – spółka powinna dbać o należytą komunikację z interesariuszami w drodze przejrzystej i rzetelnej polityki informacyjnej;
- zarząd i rada nadzorcza (11 zasad szczegółowych) – spółki powinny stosować politykę różnorodności w składzie zarządu i rady nadzorczej, wprowadzono zasadę niełączenia funkcji przewodniczącego rady nadzorczej z funkcją przewodniczącego komitetu audytu;
- systemy i funkcje wewnętrzne (10 zasad szczegółowych) – spółka powinna posiadać sprawnie działające systemy kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem oraz nadzoru zgodności z prawem i funkcji audytu wewnętrznego;
- walne zgromadzenie i relacje z akcjonariuszami (14 zasad szczegółowych) – spółka powinna zapewnić akcjonariuszom możliwość aktywnego udziału w walnym zgromadzeniu, które powinno obradować z poszanowaniem praw wszystkich akcjonariuszy;
- konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi (7 zasad szczegółowych) – spółki powinny wdrożyć przejrzyste procedury zarządzania konfliktami interesów oraz zawierania transakcji z podmiotami powiązanymi;
- wynagrodzenia (5 zasad szczegółowych) – spółki powinny przyjąć politykę wynagrodzeń, której zasady powinny być przejrzyste, sprawiedliwie, spójne i niedyskryminujące.

Polityka rachunkowości spółek w zakresie ładu korporacyjnego powinna zatem obejmować przynajmniej polityki: informacyjną, różnorodności, sprawności działania kontroli i funkcji wewnętrznych, konfliktów wewnętrznych, transakcji z podmiotami powiązanymi, wynagrodzeń.

6.3. Polityka rachunkowości w zakresie ładu korporacyjnego spółek notowanych na GPW w indeksie WIG-ESG

W celu oceny polityki rachunkowości spółek akcyjnych notowanych na GPW w Warszawie w indeksie WIG-ESG w zakresie raportowania zasad ładu korporacyjnego i przestrzegania zasady *comply or explain* przyjęto następujące etapy badania:

- ustalenie wykazu spółek akcyjnych notowanych na GPW w Warszawie w indeksie WIG-ESG na dzień wyboru próby badawczej, tj. na 15 maja 2023 r., oraz ustalenie udziału poszczególnych sektorów i branż w próbie;
- sformułowanie pytań badawczych dotyczących kształtowania polityki rachunkowości w zakresie stosowania przez spółki *Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW 2021*, z uwzględnieniem zasady *comply or explain*;
- analiza oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego spółek notowanych w indeksie WIG-ESG za rok 2022.

Próba badawcza została ustalona na dzień 15 maja 2023 r. i objęła 60 spółek notowanych na GPW w Warszawie z indeksu WIG-ESG. WIG-ESG jest publikowany na podstawie wartości portfela akcji spółek uznawanych za odpowiedzialne społecznie, tj. przestrzegających zasad biznesu, w szczególności w zakresie kwestii środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego.

Tabela 6.1. Spółki akcyjne notowane na GPW w Warszawie z WIG-ESG

Nazwa	Ticker	Branża	Udział w portfelu (w %)
PKOBP	PKO	100–110 banki	9,544
PKNORLEN	PKN	200–210 paliwa i gaz	8,979
PZU	PZU	100–120 firmy ubezpieczeniowe	8,674
DINOPL	DNP	600–620 sieci handlowe	6,214
LPP	LPP	500–520 odzież i kosmetyki	5,641
ALLEGRO	ALE	600–660 handel internetowy	5,573
PEKAO	PEO	100–110 banki	5,114
SANPL	SPL	100–110 banki	4,613
KGHM	KGH	300–320 górnictwo	4,257
CDPROJEKT	CDR	600–650 gry	3,341
PEPCO	PCO	600–620 sieci handlowe	2,661
INGBSK	ING	100–110 banki	2,238

cd. tabeli 6.1

Nazwa	Ticker	Branża	Udział w portfelu (w %)
MBANK	MBK	100–110 banki	2,122
KETY	KTY	300 - 330 hutnictwo	2,032
INTERCARS	CAR	500–540 motoryzacja	1,968
KRUK	KRU	100–160 Wierzytelności	1,932
ORANGEPL	OPL	800–810 telekomunikacja	1,847
ACCECOPOL	ACP	800–820 Informatyka	1,656
CYFRPLAST	CPS	800–810 telekomunikacja	1,618
PGE	PGE	200–220 energia	1,571
BUDIMEX	BDX	400–410 Budownictwo	1,377
MILLENNIUM	MIL	100–110 banki	1,088
HANDLOWY	BHW	100–110 banki	1,025
ALIOR	ALR	100–110 banki	0,966
BENEFIT	BFT	600–630 rekreacja i wypoczynek	0,899
CCC	CCC	500–520 odzież i kosmetyki	0,850
LIVECHAI	LVC	800–820 Informatyka	0,785
WIRTUALNA	WPL	600–640 media	0,721
TAURONPE	TPE	200–220 energia	0,612
DEVELIA	DVL	100–140 nieruchomości	0,541
11BIT	11B	600 - 650 gry	05,40
JSW	JSW	300–320 górnictwo	0,539
DOMDEV	DOM	100–140 nieruchomości	0,532
PEP	PEP	200–220 energia	0,493
CIECH	CIE	300–310 chemia	0,493
ENEA	ENA	200–220 energia	0,468
NEUCA	NEU	700–740 dystrybucja leków	0,462
EUROCASH	EUR	600–620 sieci handlowe	0,453
XTB	XTB	100–130 rynek kapitałowy	0,430
HUUGE	HUG	600–650 gry	0,420
ASBIS	ASB	600 - 610 handel hurtowy	0,419
AMREST	EAT	600–630 rekreacja i wypoczynek	0,415
GRUPRACUJ	GPP	600 - 620 media	0,413
GPW	GPW	100–130 rynek kapitałowy	0,377
GRUPAAZOTY	ATT	300–310 chemia	0,367

cd. tabeli 6.1

Nazwa	Ticker	Branża	Udział w portfelu (w %)
AUTOPARTIN	APR	500–540 motoryzacja	0,364
COMARCH	CMR	800–820 Informatyka	0,328
SELVITA	SLV	700 - 750 biotechnologia	0,319
GRENEVIA	GEA	400–420 przemysł elektromaszynowy	0,282
STSHOLDING	STH	600 - 650 gry	0,235
KERNER	KER	500–510 artykuły spożywcze	0,226
MOBRUK	MBR	400 - 410 budownictwo	0,212
TSGAMES	TEN	600–650 gry	0,169
PKPCARGO	PKP	400 - 430 transport i logistyka	0,130
BOGDANKA	LWB	300–320 górnictwo	0,120
ZEPAK	ZEP	200–220 energia	0,095
DATAWALK	DAT	800–820 Informatyka	0,080
MABION	MAB	700–730 produkcja leków	0,062
BUMECH	BMC	400–420 przemysł elektromaszynowy	0,054
MERCATOR	MRC	700–720 sprzęt i materiały medyczne	0,045

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GPW w Warszawie na dzień 15.05.2023 r.

Spółki z próby badawczej przynależą do 8 podstawowych sektorów gospodarki i 27 branż. Na podstawie analizy tabeli 6.1 można wskazać na następujący udział branż w poszczególnych sektorach:

- finanse (14 spółek) – 8 banków, 1 spółka ubezpieczeniowa, 2 spółki z branży rynek kapitałowy, 2 z nieruchomości i 1 z branży wierzycelności;
- paliwa i energia (6 spółek) – 1 z branży paliwa i gaz oraz 5 z branży energia;
- chemia i surowce (6 spółek) – 2 z branży chemia, 3 z górnictwa i 1 z hutnictwa;
- produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa (5 spółek) – po 2 z branży budownictwo i przemysł elektromaszynowy i 1 z transportu i logistyki;
- dobra konsumpcyjne (5 spółek) – 1 z branży artykuły spożywcze oraz po 2 z branży odzież i kosmetyki oraz motoryzacja;
- handel i usługi (15 spółek) – 6 z branży gry, 4 z branży sieci handlowe, 2 z sektora rekreacja i wypoczynek, po 1 z branż handel hurtowy, media oraz handel internetowy;
- ochrona zdrowia (3 spółki) – po 1 z branż sprzęt i materiały medyczne, produkcja leków, dystrybucja leków;
- technologie (6 spółek) – 2 z branży telekomunikacja i 4 z informatyki.

spodziewać, że zjawisko kształtowania przez jednostki gospodarcze wizerunku prezentowanego w informacjach dostarczanych przez system rachunkowości może się nasilać wraz z pojawiającymi się i pogłębiającymi trudnościami z pozyskaniem kapitału.

9.3. Kształtowanie wizerunku jednostki gospodarczej i zarządzanie wrażeniem za pomocą polityki rachunkowości

W sprawozdaniach prezentujących informacje wygenerowane przez system rachunkowości jednostki są w większości zainteresowane uzyskaniem obrazu lepszego niż w rzeczywistości, co służy osiągnięciu postawionych przez przedsiębiorstwo celów, a także stanowi instrument zarządzania (Zieniuk, 2010, s. 80). W związku z tym występuje ryzyko nadużyć przez osoby odpowiedzialne za prowadzenie rachunkowości w przedsiębiorstwie oraz zarządzających. Szczególnie w kryzysie gospodarczym, kiedy wiele przedsiębiorstw znajduje się w trudniejszej sytuacji finansowej, rośnie znaczenie świadomego stosowania polityki rachunkowości (Zeniuk, 2010, s. 72).

Polityka rachunkowości jest jednym z działań mających wpływ na kształtowanie oceny jednostki gospodarczej, na podstawie której użytkownicy zewnętrzni podejmują decyzje korzystne dla tego podmiotu. Pozwala ona oddziaływać na wielkości poszczególnych elementów sprawozdania finansowego. Pozycje te służą następnie do analizy sytuacji i działalności, w tym obliczenia wskaźników finansowych, na podstawie których wyłania się obraz przedsiębiorstwa i przeprowadzana jest jego ocena.

Świadome posługiwanie się zapisami polityki rachunkowości oraz ich aktualizowanie w sytuacji zmian zewnętrznych, takich jak zmiany przepisów prawa oraz zmian wewnętrznych, np. wystąpienia nowych zdarzeń gospodarczych, pozwala na generowanie informacji wywierających dobre wrażenie na odbiorcach rachunkowości, co może wpływać na pożądane przez jednostkę zachowania użytkowników informacji sprawozdawczych. Należy zwrócić uwagę, że polityka rachunkowości nie może być wykorzystywana do kreowania pożądanego wizerunku poprzez omijanie istotnych informacji czy ich fałszowanie (Mikulska, 2012, s. 16). Jednostka gospodarza może również korzystać z nierówności w dostępie do informacji wśród zarządzających i osób odpowiedzialnych za prowadzenie rachunkowości w przedsiębiorstwie oraz odbiorców zewnętrznych.

Wykorzystywanie polityki rachunkowości do kreowania obrazu jednostki gospodarczej w rachunkowości powinno się odbywać z poszanowaniem prze-

pisów prawa. Posługiwanie się narzędziami polityki rachunkowości jest co do zasady zgodne z prawem i powinno być tak postrzegane. Możliwe jest jednak wykorzystywanie pewnej swobody pozostawionej w polityce rachunkowości w sposób niezgodny z jej ramami i przeznaczeniem.

Polityka rachunkowości jest dokumentem, w którym dominującym środkiem przekazu jest słowo. W związku z tym, że jest to dokument opisowy, narracyjny, może stanowić potencjalny przedmiot zarządzania wrażeniem w celu takiego przedstawiania jednostki, aby wywoływać pozytywne wrażenia czytelników.

9.4. Instrumenty polityki rachunkowości w kreowaniu wizerunku i zarządzaniu wrażeniem

Dążenie do wykreowania pożądanego z punktu widzenia jednostki obrazu działalności i wywierania określonych wrażeń na odbiorcach informacji może się odbywać za pomocą dwóch form polityki rachunkowości – materialnej i formalnej (Sawicki, 1997, s. 130). Materialna polityka rachunkowości wpływa na wartość aktywów i pasywów oraz wysokość wyniku finansowego, natomiast formalna polityka rachunkowości przejawia się m.in. w objaśnianiu pozycji elementów sprawozdania finansowego. Materialna polityka rachunkowości może się wpisywać w zarządzanie wrażeniem rozumiane szeroko, zaś elementy formalnej polityki rachunkowości mogą wpisywać się także w zarządzanie wrażeniem rozumiane w węższym ujęciu.

Wyróżnia się instrumenty polityki rachunkowości stanowiące prawa wyboru oraz tzw. pola swobodnego działania (Sawicki, 1997, s. 131). Prawa wyboru polegają na możliwości dokonania przez jednostkę wyboru spośród przynajmniej dwóch alternatywnych rozwiązań. W ramach obszaru stanowiącego „pole swobodnego działania” jednostka może podjąć samodzielne decyzje. Drugi rodzaj instrumentów polityki rachunkowości charakteryzuje się większym subiektywizmem i swobodą. Prawa wyboru występujące w zakresie sposobu prezentacji informacji w sprawozdaniu finansowym są znacznie ograniczone przede wszystkim przez załączniki do ustawy o rachunkowości (dalej UoR) wskazujące obowiązkową zawartość poszczególnych elementów sprawozdań finansowych. Wszystkie przyjęte przez jednostkę rozwiązania odnoszące się do prezentacji danych w sprawozdaniu finansowym, w których zakresie zostały podjęte przez przedsiębiorstwo indywidualne decyzje, powinny zostać przedstawione w polityce rachunkowości jednostki (Koc, 2009, s. 7).

W ramach innego podziału wyróżniane są instrumenty polityki rachunkowości materialne, formalne i czasowe (Remlein, 2013, s. 79). Instrumenty

materialne odnoszą się do wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego. Wybór instrumentów jest uzależniony od celu nadrzędnego postawionego przez jednostkę, determinującego stosowane zasady. Takim celem może być ukierunkowanie na rentowność, wynik finansowy, płynność finansową, wartość majątku (Walińska, 2014, s. 1037). Cel jest uzależniony od wizerunku, jaki jednostka chce prezentować. Jednostka zainteresowana utrzymaniem wizerunku podmiotu współpracującego z wiarygodnymi kontrahentami oraz radzącymi sobie ze ściągalnością płatności może się wstrzymać od dokonywania odpisów aktualizujących należności i zamieszczać w polityce rachunkowości takie zapisy dotyczące odpisów, które umożliwiają jak najdłuższe ich niedokonywanie. Podobnie jednostka dbająca o wizerunek stabilnej i unikającej problemów może opracowywać zasady tworzenia rezerw w znacznym stopniu ograniczające ich wystąpienie i minimalizujące ich wartość.

Instrumenty formalne obejmują prawa wyboru dotyczące układu i poziomu szczegółowości elementów sprawozdania finansowego. Stopień szczegółowości może dotyczyć przede wszystkim informacji dodatkowej, której swoboda sporządzania jest dość znaczna. Wybór poziomu szczegółowości odnosi się również do innych elementów sprawozdania finansowego. Jednostki mogą zdecydować się na stosowanie uproszczeń przewidzianych np. dla jednostek małych i mikro lub ujawnianie większego zakresu informacji.

Z jednej strony jednostka ma prawo stosować w ramach przyjętej polityki rachunkowości uproszczenia, jeśli nie wywiera to ujemnego wpływu na realizację obowiązku rzetelnego i jasnego przedstawiania jej sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego (Ustawa, 1994, art. 4, ust. 4). Prezentowanie informacji w sposób mniej szczegółowy może być stosowane w celu zamierzonego ukrywania pewnych informacji, zdarzeń, a eksponowania innych. W związku z tym prawo zmniejszenia szczegółowości stanowi ważne narzędzie formalnej polityki rachunkowości, które może znaleźć zastosowanie w kreowaniu wizerunku przedsiębiorstwa. Szczególnie ważne w tym podejściu jest kształtowanie informacji znajdujących się w informacji dodatkowej oraz sprawozdaniu z działalności.

Z drugiej strony jednostka może zaprezentować w sprawozdaniu finansowym informacje z większą szczegółowością niż to wynika z załączników do UoR, jeśli według niej takie rozwiązanie będzie właściwe z uwagi na jej specyfikę czy potrzeby informacyjne odbiorców (Ustawa, 1994 r., art. 50, ust. 1). Zwiększenie szczegółowości może się odbywać poprzez umieszczenie we wzorze danego elementu sprawozdania finansowego dodatkowych wierszy (Koc, 2009, s. 7). Większa szczegółowość umożliwi przedstawienie informacji uznanych przez jednostkę za ważne z punktu widzenia kształtowania jej wizerunku, mimo że ich prezentacja nie jest wymagana przy standardowym zakresie informacji. Może się to przyczynić do zwiększania zaufania do jednostki i kształtowania

jej wizerunku jako podmiotu szczerego, nieukrywającego informacji i darzącego szacunkiem odbiorców sprawozdawczości.

We wskazanych przypadkach dostrzegalne jest zarządzanie wrażeniem za pomocą poziomu szczegółowości i selekcji informacji, a także zarządzanie tematyką informacji. Co więcej, forma oraz zakres informacji ujawnianych i prezentowanych w sprawozdaniu finansowym powinny być odpowiednie dla rodzaju działalności prowadzonej przez jednostkę, jej rozmiarów oraz potrzeb informacyjnych odbiorców (Kamiński, 2003, s. 182–183). Takiej oceny dokonuje jednostka, co sprawia, że nadal pozostawiony jest jej znaczny poziom swobody.

UoR określa jedynie zakres obowiązkowych informacji, ale nie narzuca ich kolejności (Koc, 2009, s. 7). Pozostawia to zatem jednostce możliwość zmiany kolejności danych zamieszczonej we wzorach sprawozdania finansowego. Jednostka może w ten sposób dążyć do lepszego ukazania obrazu swojej sytuacji czy działalności. Zarządzając wrażeniem na swój temat, jednostka może również wykorzystać to prawo wyboru w ramach zarządzania prezentacją i lokalizacją informacji.

Instrumenty czasowe polityki rachunkowości dotyczą głównie wyboru dnia bilansowego oraz terminu zatwierdzenia i publikacji sprawozdania finansowego. Takie instrumenty mogą również mieć znaczenie dla wrażenia wywieranego na odbiorcach informacji sprawozdawczych. Wybór dnia bilansowego jest szczególnie ważny w przypadku branż charakteryzujących się sezonowością. Moment publikacji raportów finansowych może być istotny np. w kontekście ujawniania informacji finansowych przez przedsiębiorstwa konkurencyjne i porównywania pomiędzy jednostkami z tej samej branży.

UoR w wielu sytuacjach, np. dotyczących wyceny, odwołuje się do istotności. Nie wszystkie zdarzenia gospodarcze zachodzące w danej jednostce muszą być znaczące dla prezentacji jej sytuacji i działalności. Podobnie nie każdy błąd czy pominięcie jest ważne dla całości sprawozdania finansowego. Z uwagi na to jednostka gospodarcza powinna określić w swojej polityce rachunkowości próg istotności. Wyróżnia się istotność ogólną, czyli odpowiadającą całemu sprawozdaniu finansowemu, oraz istotność cząstkową, tzn. przypisaną do danej pozycji sprawozdania (Drózd, 2011, s. 90).

Z poziomem istotności i szczegółowości jest ściśle związany zakres danych w dodatkowych informacjach i objaśnieniach. Elementy, które powinny się znaleźć w tej części informacji dodatkowej, zawierają załączniki do UoR. Istnieje w tym przypadku obszerne prawo wyboru wynikające z tego, że jednostka powinna ujawnić także informacje inne niż wymienione w załączniku, jeśli mogą one w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej oraz wynik finansowy. Podobnie jak w innych przypadkach ocena jest pozostawiona jednostce, co powoduje znaczne możliwości kreowania wizerunku i zarządzania wrażeniem za pomocą ujawnianych informacji.

Poziom istotności odnosi się do zdarzeń, które jednostka może uznać za ważne lub nieważne dla użytkowników sprawozdań finansowych. Informacje ocenione jako nieistotne mogą zostać pominięte, jeśli nie spowoduje to znacznego zmniejszenia jakości sprawozdania finansowego, a prezentowany obraz sytuacji przedsiębiorstwa pozostanie wierny i rzetelny.

Stosując instrumenty polityki rachunkowości, należy zwrócić uwagę na ich oddziaływanie na zawartość sprawozdań finansowych, zarówno bezpośrednie, jak i pośrednie. Podczas ich wyboru należy wziąć pod uwagę siłę oddziaływania instrumentu, skutki jego zastosowania i czas oddziaływania (Kaczmarek, 2008, s. 31). Analiza powinna obejmować nie tylko możliwe skutki pozytywne, do których się dąży, ale również ewentualne skutki negatywne.

Polityka rachunkowości powinna być stosowana w sposób ciągły w celu zapewnienia ciągłości i porównywalności. W życiu gospodarczym często zachodzą jednak potrzeby dokonania modyfikacji stosowanych zasad. Zmiany zapisów polityki rachunkowości mogą być podyktowane zmianami przepisów prawa lub suwerennymi decyzjami jednostki, których przyczyny mogą być różne.

UoR przewiduje możliwość dokonywania zmian stosowanych zasad rachunkowości (Ustawa, 1994 r., art. 8, ust. 2). Wskazuje jednak, że celem takich zmian powinno być jasne i rzetelne przedstawienie sytuacji jednostki. Wynika z tego, że w intencji ustawodawcy zmiany polityki rachunkowości powinny przyczyniać się do polepszenia jakości informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym (Walińska, 2014, s. 1052). W praktyce jednak jednostki często decydują się na zmiany polityki rachunkowości, kierując się własnym interesem i chęcią wprowadzenia takich rozwiązań, które będą dla nich korzystniejsze. Korzyść może polegać np. na zmniejszeniu kosztów i wykazaniu wyższego wyniku finansowego. Jednostka może też podejmować takie działania w celu szeroko rozumianego kształtowania własnego wizerunku i wywierania pożądanego wrażenia na odbiorcach informacji sprawozdawczych. Dokonane zmiany polityki rachunkowości wchodzi w życie od pierwszego dnia roku obrotowego, co uniemożliwia kształtowanie pozycji sprawozdania finansowego swobodnie w trakcie okresu sprawozdawczego.

Jednostka, która dokonała zmian polityki rachunkowości, ma obowiązek wskazania w informacji dodatkowej wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe. W takiej sytuacji w informacji dodatkowej należy podać przyczyny dokonania zmian, określić liczbowo ich wpływ na wynik finansowy oraz zapewnić porównywalność danych ze sprawozdaniami finansowymi za lata obrotowe poprzedzające rok dokonania zmian. Obowiązek ujawnienia i wytłumaczenia zmian stanowi swego rodzaju zabezpieczenie przed swobodnym i niekontrolowanym wykorzystywaniem zmian polityki rachunkowości do kształtowania wartości pozycji sprawozdania finansowego i wywierania wpływu na obraz jednostki wyłaniający się z informacji sprawozdawczych.